25ԻՆՆԱՅԻ ՍԷՆԷ Ն. 4591 1908 ՕԳՈՍՏՈՍ 20,2 ՄԵՊՏ. ՉԱՐՇԷՆՊԻՀ 6 ՇԱՊԱՆ 1326)(20 ԱՂԲԱԹՈՍ 1324

ԳԻՆ 30 ՊԱՐԱ

ՄԷՋՄՈՒԱԻ ԱԽԲԱՐ

ԳԻՆ 30 ՊԱՐԱ

DIRECTION DU JOURNAL
MEDJMOUA-I-AHBAR
65, Grand'rue de Péra, Taxim, 65

ԱՊՈՒՆԷ ԾԻՑՈՒՄԸ Ամսվան 6 ամիսը
Իսթանպոլ իլլի Լիրա 60 35
Թաշրա իլլի » 85 45
Մէմալիքի Լեհէսիկի իլլի Ֆրանկ 20 10

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՎ ՕՏԱՐ ԵՐԿՐՆԵՐԻ
ԳԻՐՆԼԷԲԻ ՆԷՏԸ ՕԼՈՒՆՈՒՐ
Իրանք իլլի այրքնա բոզարլրզ :

مجموعهٔ اخبار
بك اولى تقسيم جده‌سى نومرو ٦٥

ԵՐԱՆԻՐ ԱՅՆ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՈՐՈՒՆ ՀՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՐՋԱՆԻԿ ԵՆ

Աստուած իմ, երազ է որ կը տեսնեմ... չէ՛ երազ չէ... Կարին՝ Կարին ըլլալէ ի վեր այսպիսի հրաշք մը տեսած չէ, երազ չէ՛ հրաշք է։

Քարէ տախտակներու վրայ գրուած խստապատանջ օրէնքները չկրցան ուղղել Աբրահամու զաւակները... բայց Յիսուսի Սիրոյ և Ներման օրէնքները կրցան ուղղել և աշխարհ կերպարանափոխ ընել, «Փառք ի բարձունս Աստուծոյ և յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն»։

Ինչ տեսարան է Աստուած իմ. նուաստութեան աղտոտ կապերն կտրած, գերութեան ժանգոտ շղթայներն ջախջախուած, խարութեան փչոտ ցանկապատներն քարուքանդ եղած, աղքատին հաց, զրկեալին իրաւունք, բանտարկեալին ազատութիւն, դժբաղդին մխիթարութիւն, ընկճուածին զօրութիւն, անտոյտին յոյս, լացողին ժպիտ, ազատութիւն, եղբայրութիւն, հաւասարութիւն, մեր ներքին ըղձանքներուն գոհացում, պարտուց իրաւանց անթերի և անաչառ գործադրութիւն։

Խտիր չկայ, խտիր պէտք չէ որ ըլլայ։ Ազատութիւն կը հնչեն, կը հռչակեն փողերը, մեր վշտաբեկ սրտին վրայ կը ցօղեն, կը կաթկըթեն սփոփանքի սուրբ ցօղերը, ինքնաճանաչութեան ու ճշմարտութեան լուսով կը բացուին մեր մտքին ու հոգւոյն աչքերը, ա՛լ կը վառին ու կը հրահարին ժողովրդեան թմրած սրտին, մարած հոգւոյն մէջ սիրոյ կրակին անուշ բոցերը...։

Ով որ հաւատարմաբար կը ծառայէ իւր Հայրենեաց, արժանի է անոր յարգանաց և երախտագիտութեան։

Ասեն մը մարդիկ իրենց աստուածները ոսկիէ կը շինէին ու կը պաշտէին, (ինչպէս հիմակ ալ մետաղապաշտները պակաս չեն, անարգ մետաղին պաշտօն մատուցանողներ լի են մեր չորս դին), իսկ ես պաշտած եմ ու կը պաշտեմ ոսկի ursbr, մարդկութեան օգտակար անհատներ, ազգասէրներ, մարդասէրներ, անխտիր, առանց կրօնի ու ցեղի, առանց ազգի ու դաւանութեան, և այդ սէրը՝ մարդս կ'աստուածացնէ, երկիրը՝ երկնքի կը փոխէ, տառապանքը՝ բերկրանքի, վիշտը՝ ուրախութեան, սուգը՝ խնդութեան։ Զուարթութիւնը՝ հոգւոյն առողջութիւնն է, ինչպէս տխրութիւնը՝ անոր թոյնը, հոգւոյն զուարթութիւնը՝ մարմինը կը դալարեցնէ, իսկ սրտի տրտմութիւնը՝ ոսկորները անգամ կը ցամքեցնէ. այս տողերը գրողը՝ մեծ հալածական մըն էր, կատարեալ մարտիրոս մը, իմ քաշածներ միայն Աստուած և սիրական ազգս գիտէ, որոյ հարազատ զաւակն էի. թշուառ, ներսէն հալածուած, դուրսէն հալածուած, չուրջէս հալածուած. ամրակուռ շէնք մը կար սրտիս մէջ, կ'ուզէին քանդել և չէին կրնար. Տրապիզոնի մէջ անցուցած կեանքս երբ կը յիշեմ, վրաս սոսկում կուգայ, կատարեալ բանտարկեալի մը կեանք, ինչպէս ելայ Տրապիզոնէն, ինչ սրտով, այն միայն Տէրս գիտէ. բայց ելելէս առաջ, իմ կեանքի հետ խաղցող հրէշներուն երեսնի վեր ըսի. «եթէ Աստուած, իր Աստուածութիւնը ցոյց չտայ, ես այն Աստուածը չեմ ճանչնար»։ Մեղայ, Տէ՛ր, մեղայ. «ո՛վ որ հաւատքով և սիրով կը խնդրէ, նրա ձայնը կը լսէ Աստուած»։ Մանկութենէս ի վեր, լալագին կը խնդրէի, և Աստուած լսեց ձայնս. Աստուծմէն կը խնդրէի, տեսնամ տա թշուառ ազգս երջանիկ, և ես թո՛ղ մեռնիմ. «խօսէ՛ Իսմայիլ Հագգը էֆ։, խօսէ՛, ինչ որ կ'ըսէի, ինչ որ կը գրէի, նամակներս հիմակ կրնաս հրատարակել։ Եկայ Կարին, ինկայ անկողին, շատ ու շատ տառապեցայ, եղբայրս կը բերէր լուրեր, չէի հաւատար, հօրեղբօրորդիս աչքերս կուտար, չէի հաւատար, բանտարկեալները կ'ելլան, աքսորները կուգան, Պոլսոյ թերթերը բերին որ հաւատամ, Հայրիկն և Բաֆիի պատկերը երբ տեսայ, ես ինձմէ եղայ, անկողնէս վեր ցատկեցի. հրաշալի, հրաշագործ պատկեր մը ունիմ, անոր առջեւ ծունր իջայ, այն պատկերին առջեւ, որ 15 տարիէ ի վեր լալագին կ'աղօթեմ, կը պաղատիմ։ Ցաւ, վիշտ, սուգ, անձնական, ընտանեկան ցաւեր ալ մեկդի դրի. կէս գիշերին տունէն դուրս նետուեցայ, առաւօտ եղբայրս կը տեսնայ որ հիւանդը չկայ, հիւանդը լացած է, հիւանդը գացած է, ո՞ւր, դիմաւորութեան։ Հօրեղբայրս կ'ըսէ, «ինչպէս ես, Վահան»։ «լաւ չեմ, բայց գիտնամ թէ պիտի մեռնիմ, պիտի երթամ». և այսպէս հիւանդ կառք նստայ. կառք գտնել միթէ կարելի՞ է, օրերով առաջ վարձուած են կառքերը, ձիերն։ մենք մեր կառքով, հօրեղբօրանցս կառքով, հօրեղբօրորդիս հետ միասին մեկնեցանք գիշերանց. շատ կանուխ հասանք Իլիճէ. բազմութիւն մը, բազմութիւն մը, եռուզեռ մը, իրարանցում մը որ բնաւ տեսնուած չէ. մարդիկ շատ եկած գացած, վալիներ, միշիրներ, առաջնորդներ. բայց այսպիսի դիմաւորութիւն մը բնաւ տեսնուած չէ. Կարին գրեթէ մարդ մնացած չէ, քաղաքը կարծես դատարկուած և Իլիճէ փոխադրուած է. կուգան ու կուգան, ծայր չկայ, հասնում չկայ, վերջ չկայ, կառքերու, ձիերու տեղ չկայ. ծովացեալ բազմութիւն մը. ամէն տեղ սգեւորութիւն, երաժշտութիւն, ցնծութիւն, ուրախութիւն, ծափեր, երգեր, աղօթք, մաղթանք, օրհնութիւն, «կեցցէ»ներ, «եաշասրն»ներ։ Անոնց հաւատքով մը, իրական յոյսերով սրտերնիս առլցուած կը գոչեմք, կեցցէ Սահմանադրութիւն...։

Իլիճէի բարձունքէն կառքեր ծայր կուտան, եկան, եկան. դրօշները կառքերու վրայ կը ծածանին...։ Ո՞վ են եկողները. մեր սիրական եղբայրները, երկրին անկեղծ, հարազատ և օգտակար զաւակները, արցունքը աչքերուն մէջ, աղօթքը շրթներուն վրայ...։ Կը դիմենք, կը դիմաւորենք, կառքերէն, սրտերնուս վրայ կ'առնենք. ի՜նչ շքեղ, ի՜նչ վեհափառ տեսարան. անհունապէս վսեմ լեզուներս բռնուած, սրտերնիս կը խօսին, հոգեկան հեշտութիւն մը, անբացատրելի պատկերը դէմքերնուն վրայ նկարուած, կուլան և կը ժպտին, կուզեն խօսիլ և չեն կրնար, Սիրոս թունդ եղած, հոգիս գինով, աչքերս ուրախութեան արցունքներով պղտորած, կ'ուզեմ խօսիլ «հուպպ իլլ վախտն, մին էլ իման» կ'ըսեմ, կը փրղնձկիմ, կը հեկեկամ և տղու պէս կուլամ, և ինչու չկրամ. ի՞նչ հոգեկան ըղձանքներ, ի՞նչ հակայ խորհուրդներ, ի՞նչ յոյսեր և յոյզեր կ'եռան ու կը փրփրին, կ'ելլեն ու կը թափին սրտիս մէջ. և կուլամ, Հայրենակից եղբայրներու, սպայներու, զօրապետներու բնաւոր խումբ մը հաւաքուած է շուրջս, պաշարած են ինձ, տեսան վիճակս. կ'ըզգան ինչ որ կ'զգամ. կը մօտենան, կը փաթթուին, կը համբուրեն ճակատս, և կ'ըսեն, «մի՛լար, ալլամա, պիրատեր, աղլամա». ո՜հ, այլեւս երջանիկ պիտի ըլլայ մեր երկիրը, պիտի փոխուի մեր ճակատագիրը...։

Այլ է լսել, այլ է տեսնել, ո՞վ կըրնայ անզգայ և անտարբեր մնալ և չի լալ, գրելով, ըսելով, պատմելով չըլլար. պէտք կը հոն ըլլալ, երկինք և երկիր զիրար կը համբուրեն՝ սիրոյ ու արքութեան համբոյրներով...։

Սիրոյ, խաղաղութեան, արդարութեան, ազատութեան, եղբայրութեան, հաւասարութեան կեանքը՝ երջանկութեան կեանքն է, յաջողութեան ու բարգաւաճման պայմանն է։

Ժամերը կ'անցնին, բայց ինչպէս կ'անցնին, ո՜հ, չէի ուզեր որ այդ օրը արեւը մարը մտնար, իրիկուն ըլլար։

Երբ Կէչիլէր հասանք, քաղաքին մնացած մասը, ամբողջ հոն հաւաքուած գրատանք Հայ երիտասարդութիւնը օրերով առաջ պատրաստուած, հոն վրաններ դրած, խորհրդաւոր կամարներ կանգնած, կը սպասէր անհամբեր։ Այդ գեղեցիկ թումբը կեցուց այդ մեծ հեղեղը. կառքէ վար իջնալ, տեղ գտնել կարելի չէր։ Հաճի Շեվքէթ հօճան, (այդ մեծ մարդը, որոյ վրայ զատէն պիտի գրեմ), Սէյֆուլլահ էֆ., Մէվլուտ աղա, Ֆարուխ պէյ, իրենց վեհոգի ընկերներով, առօք փառօք կըրկելով տարին վրաններու տակ, և թեւերու վրայ բերին, նուրգեր. բանախօսութիւններ, կեցցէներ, ծափեր, աղաղակներ, երգեր, զինուորական պանտան մէկ կողմէն, քաղաքական պանտան միւս կողմէն, սրտառուչ եղանակներ, սրտերնիս կը մարմրեցնէին, ո՞ւր էինք չեմ գիտեր, երազ չէր այդ գիտեմ. երկրի վրայ չէինք, երկինքն էինք։

Մէկ ժամ մնալէ վերջ թումբերը բացուեցաւ, զինուորական պանտան առջեւէն, զինուորները եռեւէն, ժողովուրդը երկուքի բաժնուած, պարիսպներ կազմած, մենք այդ երկու պարիսպներու մէջտեղէն կը յառաջանայինք, քաղաքական պանտան եռեւներնէս մեզ ողջերթ կը մաղթէ. և այդպէս մտանք քաղաք. փողոցներ, դուռներ, պատուհաններ, տանիքներ գլուխ կըտրած են։

Օրը զարհուրելի տաք. 50 աստիճան տաքութիւն կար արեւու մէջ, և մենք ամբողջ օրը այդ կիզիչ արեւուն տակ կեփէինք, ձիերու, կառքերու նստած փոշիէն անճանաչելի դառցած էինք, բայց որո՞ւ փոյթ։ Քաղաքին մէջ ցրուեցաւ բազմութիւնը, գոցուած դուռներ՝ բացուան, աւերակներ չենցան, մայրեր, քոյրեր, թոռներ կեցած, բայց աչերով կ'սպասեն, կը հարցունեն, «եկա՞ն, եկա՞ն, կուգա՞ն». այդ երեկոյ, այդ գիշեր քաղաքը կը ցրխճրխար, այն քաղաքը որ քանի մը օր առաջ կուլար անմխիթար։

ՎԱՀԱՆ Դ. ՇԱՊԱՆԵԱՆ

Կարին, 1908

ՂԱՋԷԹԱՃԸԼԸԳ ՎԱՋԻՖԷՍԻ

Հէր վագրթ, ֆագաթ խուսուսիյէ պիր մէմլէքէթին պիր ինդրլապը ճէտիսէ թապի օլտուղը, վէ էֆքեարը ումումիյէնին թէսկին վէ թէէմմնէ լիւզում կէօրիւլտիւկիւ վէ օ մէմլէքէթի թէշքիլ իսէն միւխթէլիֆ ճէմաաթլարը իթթիֆաք վէ մուհապպէթէ տավէթ, վէ այնի վաթան էվլատը օրմագլա, հէր պիրիքաք օ վաթանդն մէնաֆիի միշթէրէք վէ հագգիյէսինէ յալըշըլմասը իճապ իթթիկի եօլընտա նասիհաթ վէ իխթար իթմէք իհթիեաճը, հէր զէմանատա զիեաաէ հիսս իտիլտիկի պիր սըրատա, զազէթալարը, մէնտուպ օլտուգլարը վաթանա, մէմլէքէթէ վէ հիւքիւմէթէ, պալէատէ իյզահ իթտիկիմիզ սուրէթաէ նէշրիեաթլանէ՛ գատար պէօյիւք վէ մուհիմմ խըզմէթ իթմիշ օլաճագլարը սահիհ իսէ, պունուն աքսի. եանի իտարէի հիւքիւմէթին հարաքեաթընը սէքթէտար իտէճէք, այնի վաթան էվլատը օլուպ, ֆագաթ այրը այրը մէզհէպլէրէ թապի օլան միլլէթլէր արասընտա իխթիլաֆ, խուսումէթ թօխտումը էքէրճէոինէ պիր գաչ պին սէնէ էվվէլքի խուսումէթ վէ զըտատիյէթ էսէրլէրինի խաթըրլամագ էֆքեարը մէտէնիյէթքեարանէյէ, հիսսիեաթը ուխուվվէթքեարանէյէ եագըշմազ թապիրլէր իսթիմալ իյլէմէք, վէ «սէնին չէօյլէ գուսուրըն վար, պէօյլէ խէթան վար, պէնիմ իսէ, պէօյլէ մէզիյէթիմ վար, չէօյլէ խասսէմ վար»։ Եօլընտա միւնասիպէթսիզ նէշրիեաթա գալգըշմագ, տօղրուսը, ատի զէմանլարատա բէք պէօյիւք թէրպիյիսիզլիք օլտուգատան պաշգա, պիր մէմլէքէթին կէչիրմէքտէ օլտուղը էն պուհրանը զէմանլարտա, իթթիֆագ, մուհապպէթ վէ համիյէթը վաթանիէյէ էն զիեաաէ մուհթաճ օլտուղը զէմանլարատա իսէ, էն պէօյիւք վէ ճիվ օլունմազ խէթալարատան տըր։

Իչթէ «Մանզումէի էֆքեար»ըն ճումա իրթէսի կիւնի նիւսխէսինտէ, «էրմէնիլէր վէ Բումլար՝ ճասապա տօսթ օլամազլար մը» սէրլէվհասըյա կէօրիւլէն պիր մէգալէի մախսուսէ, էրմէնիլէր իլէ Բումլար արասընտա պուղղ ու ատավէթ տէ օլմազսա, ասն սէրէճէ պիրուաէթ հուսուլինէ սէյպէպ օլապիլիր պիր մէգալէ օլտուղը ճիհէթլէ, ագլը պայընտա օլան վէ տօղրու մուհաքէմէ սահիպի պուլունան հէր միլլէթ գարինի իլէ պէրապէր, միւթէպէր էրմէնի միլլէթտաշլարընընը տախի զաեէթ տիկիր վէ տիլխուն իթմիշ օլուպ, պունլարատան պագըլարը՝ «Սապահ» զազէթասը մահթապասընա կիտէրէք, թէէսսիֆլէրինի իզհար իթմիշլէր տիր։ Պու խուսուսատա ումում թիւրքճէ զազէթալար, «Մանզումէի էֆքեարը մուախէզէ խիեօրլար։ Պունլարատան էզճիւմլէ Թանին էն խաֆիֆ պիր լիսանլա տիեօրքի, «Մանզումէի էֆքեար» Բումլարտան վահթանտաշլարը ալէյհինէ հիտաթթինի մասազուր կէօսթէրմէք իչին, տէվրը հիւրրիյէթտէ էրմէնիլէրին նայիլ օլտրգլարը հուգուգը չէքէմէտիքլէրինի, պունտան միւթէէսսիր օլտուգլարընը սէօյլէեօր։ Բումլարտա ֆիլհագըզա պէօյլէ մէճմուան օլմամագ էսէրլէրի հիսս իտիլմիշ իսէ, նէ՛ եաբմագ լազըմ կէլիր իտի։ Օ ինֆիալ էս սէրինի իշտէ իտէհէք թաթլը ուէօզլէր իլէ ուխուվէթի միւսթագպէլինին թէմէլլէրինէ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

գէթէն բէք վիճատէ չայեանը թագաւոր պուլունմըշ արը։ Օրատան քէմալը մուհապէթէ այրըլարդ տան սոնրա, հազրրուն էօնատէն սանճագլար թուխուլտուղը հալտէ, պէսթէլէր օգուեարագ, ավատէթ իթմիշլէր, վէ կիւզէրկեահտա պուլունան զարազոլխանէ, Մէքթէպի Հարպիէ, Թօքմը գըշլասը էօնլէրինատէ տուրուպ, նիւմայիշլէր իճրա իյլէմիշլէր տիր։

Պէօյլէճէ, բազար իրթէսի կիւնիւ, էրմէնի վէ էրմէնի-գաթօլիք միլլէթտաշլարը-մըզ միեանընտա իթթիֆագ վէ մուհապէթ պաղը պիր գաթ տահա թահքիմ օլունմըշ արը։ Պու բաղրթաի մուհապէթ վէ իթթիֆագըն սամիմի վէ տէվամի օլմասընը վէ իճրատաթտա տաիսի հիւսնի աէմէրէլէրի կէօրիւլմէսինի էզճան ու տիլ թէմէննի իտէրիզ։

* *

Հ. Սահակ Վ. Տէր-Մովսէսեանցն Նուրգը

Հայրենակիցդ իմ,

Շատերը բարեբաղդ գտնուեցան ճառելու Հայ նահատակներու վրայ, որոնք արիւն հոսեցուցին ազատութեան արշալոյսը մարտիրոս Ազգի մը առջեւ բանալու համար։ Ինձ ալ կը վիճակի քանի մը խօսք գրուցել Նահատակ այն Հայերուն վրայ, որոնք Հայ սերունդներ դաստիարակեցին Հայրենեաց ճշմարիտ սէրը անոնց սրտերուն մէջ դրօշմելով։ Շրջանը՝ ուր ապրեցան և գործեցին զրչի այդ նահատակները՝ կաշկանդումի, տուայտանքի, անլուր թշուառութեան շրջան մը չէր։ Այդ շրջանը բոլորեց՝ աւելի զարգացած, իր իրաւունքներուն աւելի գիտակից սերունդ մը, թափուած արիւնին բողոքի ձայնը քաղաքակիրթ Եւրոպային խղճին վրայ թրթռացնելով, և իւրովի ազատութեան դրօշը իւր արիւնաներկ ձեռքերուն մէջ բռնելով։

Պէշիկթաշլեանի, Ադամեանի, Հէքիմեանի և Վարդան փաշայի ապրած շրջանը արիւն չէր պահանջեր իրենցմէ, զի բռնապետութեան մահահոտ սուրը կախուած չէր գլուխներուն վերեւ։ Իրենք կոչուած էին փարատելու թանձրամած խաւարը՝ որ բազմաթիւ Հայ ընտանիքներու մէջ աղետալի հոսանքներ յառաջ կը բերէր։ Եկած էին ապրելու այն նախապաշարեալ ժամանակին մէջ, ուր՝ ինչ որ Հայրենեաց նուիրական էր՝ Կրօնքին կը զոհուէր։ Խաւարը այնչափ ազդեցիկ, այնչափ տարածուն էր, որ շատերուն մէջ Հայ անունը, Հայ զգացումը, Հայ լեզուն սպաննած էր, և այդ շատերը՝ օտար Հայրենիքի մը հիմերը սկսան կանգնել։ Ակնառես եղան այն սեւ օրերուն, ուր կրօնքին անունով ճշմարիտ հայրենասէրները կը խոշտանգէին, զաւակին և մօրը մէջ տատելութիւն կը սերմանէին, երկպառակութիւնը Հայազարմ ընտանիքներու մէջ կը զետեղէին, և արցունքի հեղեղներ կը ծորեցնէին անոնցմէ, որոնք մայր ալեւոր Հայաստանին սիրոյն համ ու մաշ՝ ապեղանի կը փնտուէին անոր սրտին մէջ բացուած խորունկ վէրքերն բուժելու համար։ Մարդկութիւնը երկու տիպերի թշնամի ունի։ Մէկը բռնակալութիւնն է՝ որուն նահատակները արիւնով զայն կը փչրեն. միւսը ագիտութիւնն է, որուն նահատակները զայն տապալելու համար իրենց կեանքը յարատեւ և անընկճելի պայքարի մը կը մատնեն։ Այս երկու դասակարգի նահատակներն ալ արժանի են մեր պաշտամունքին և մեր խորին ակնածութեան։

Պէշիկթաշլեանը օտար ասպետներու տակ ապրած՝ իր հեռաւոր Հայրենեաց սիրոյն կը տապէր։ Ո՛չ Հելուետեան դաշտավայրերը և ո՛չ ալ Իտալական պայծառ երկինքը իր ցանկալի Հայաստանին դաշտերուն ու երկինքին հետ չէր փոխեր, և անոր ծոցին մէջ իր վերջին շունչը կ'ուզէր թաղել։ Պէշիկթաշլեանը իր հայրենակիցներուն վրայ կախուած տգիտութիւն պիտի վերցնէր։ Հակառակ իր փափուկ կազմուածքին ու խանգարուած առողջութեան՝ իր կուրծքը որ անբասիր հայրենասիրութեան վառարանը եղաւ՝ նուիրեց Հայրենեաց խորանին՝ հոն հաւաքելու համար մրրկով զատուած մէկ մօրը զաւակներն իրարու հաշտութեան ձեռք կարկառելու և համբոյրով մը ցրուելու տեղութիւնները։ «Եղբայր եմք մեք»ի հեղինակը Հայ անունը սիրելի ընելու համար՝ յօրինեց իր ազգային կեանքէ առնուած թատերգութիւններն, և Զէյթունցի դիւցազնին վէրքերն ընծայեց գեղեցիկ երգով մը։ Հայ զգացումը վեհ ու ազնուական բռնելու համար իր ցանկալի Հայաստանին աւերակներն ու վտակները անմահացուց, թէեւ անոնց վրայ թուչնիկն ու Հայոց հովը չրջին։ Իր նուիրական հառաչանքներն կազմեցին անոնք։ Հայ լեզուն ըղձալի ընելու համար՝ տունէ տուն չրջեցաւ և իր մայրենի լեզուին անուշ շեշտերովն հմայեց շատերը։ Նոյնը ըրաւ նաեւ Ադամեան, որ իր բարձր հանճարովն թողուց, լքեց եւրոպական լեզուները ու բեմերը, և Հայ անունը պանծացնելու համար՝ փարեցաւ միայն Հայ լեզուին ու Հայ բեմին։ Անմահ Շէքսպիրին գլուխ գործոցներն հայերէն շեշտերով անմահացուց, և օտարներն անգամ ի լուր Ադամեանի հայացան։ Նոյն ոգիով և նոյն ծրագրով վաստակեցաւ Հէքիմեանը՝ որուն յիշատակը կապուած է միւս երկուքին հետ։ Ասոնք նահատակներ չեն։ Մինչ իրենք մեզի կեանք ու պատիւ տուին՝ մենք անոնց թշուառութիւն ու մահ պատրաստեցինք։ Հիմայ որ բախտն ունեցանք ողջունելու Ազատութիւնը, Հաւասարութիւնը և Եղբայրութիւնը, մտքի այդ նահատակներն արդէն իսկ զանոնք նուիրագործած են իրենց գողտր աղերովն ու երգերովը։ Այս երեք առաքինի և ճշմարիտ հայրենասէրները պարծանօք ցոյց տանք Ազատութիւնը գերկոզ սերունդին՝ իբր մէկ մէկ փայլուն ասպետներ՝ որք երբեմն լուսաւորեցին մթին հորիզոնները։ Անոնք ծաղիկներ ափուեցին մեր մտաւորական կեանքին չուրջը՝ մենք ալ հիմայ ծաղկեպսակ մը պիտի դնենք իրենց չիրիմներուն գոչելով կեցցէ Պէշիկթաշլեանը, կեցցէ Ադամեանը, կեցցէն Հէքիմեանը և Վարդան փաշան։ Այդ ծաղկեպսակը հիւսուած է Ազատութեան, Հաւասարութեան, Եղբայրութեան շունչովը՝ որուն ներքև պիտի խայտան ոսկերքն Հայրենեաց այդ պաշտելի զաւակներուն։

Ու երբ վերջին պահուն պիտի հեռանանք այս քաղցր սիրելիներուն չիրիմներէն՝ տոնանք դեռ կուրծքերնուն տակ թողած վերջի խօսքերն կը մրմնջեն մեզ. «Ո՛վ որ Հայրենիք չունի՝ կրօնք ալ չունի։ Ո՛վ որ երկրաւոր Դրախտին չորս գետերովն չի պարծիր՝ ի զուր տեղը երկնաւոր Դրախտի մը չհետապնդի»։

Հ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ-ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ

18 Օգոստոս 1908

ՄԷՄԱԼԻՔԻ ՕՍՄԱՆԻԷՏԷ ԳԱՆՈՒՆԸ ԷՍԱՍԻ

Միահաթ բաշազատէ Ալի Հայտար Միտհաթ պէյին թա չօճուգլըղը զէմանընտան կէնճ-Թիւրքլէր գօմիթէսինէ տասիլ օլարագ, գօմիթէնին էն նուիճուղը ազասընտան պուլունսըղը մալիւմ սիւր։ Միւմաիլէյն, Բարիզատէ պուլունտըղը սըրատա Մէմօրիալ Տիպլօմաթիք զազէթասընըն պիր մուհարրիրիյէ միւլագաթընտա, սթիտէքի մուհիմմ պէհանաթտա պուլունմըշ արը։

«Պու կիւնքի սէմէրէի հասէնէ, օթուզ սէնէյի միւթէճավիզ պիր զէմանտան էվվէլ, բէտէրիմ թարաֆընտան, մէմալիքի Օսմանիէնին Գանունը Էսասի իլէ թէզեթինի իչին վագը օլան մէսաիսին նէթիճէի թապիրէսի տիր։ 1876 ուէնէսի Գանունը Էսասիսի պու կիւն իպգա իտիլմիշ տիր։ Անճագ պունտա էսասի պիր ֆէրգ վարտըր քի, էվվէլա օնու սիզէ իչար իթմէք իսթէրիմ։

1876 Գանունը Էսասիսի, հիւքիւմէթին թէրթիպի իսի. եօգարտան կէլմիշ, եանի թարաֆը Շահանէտէն վիւքէլտա սոնրը օլմուշ իսի։ Պու կիւնքի Գանունը Էսասի իսէ, թէքմիլ միլլէթին արզուսուզտա հասըլ օլմուշ արը։ Պիր ադամտան պու խուսուսատա պահա իսէճէյիմ։

Գանունը Էսասի թարթիպ օլունարաղընտա, նէֆի իտիլմիշ օլան կէնճ-Թիւրքլէր ասլա օտանմատան իչէ պաշլատըլար. պիր գաշ ինէնէտէն պէրու էօյլէ մանէտատար վագրալար զուհուրա կէլտի քի, էճնէպիլէր պունուն էհէմմիյէթինի լայըգըյլա թագտիր իսէմէպիլէր։ Անատօլու, պիր թագըմ իսթիլալլարա սահնէ օլտու. Էրզրումտա, Թրապիզնտա, Էրզինճանտա, Տիարպէքիրտէ, Դասթէմոնիտէ, Պիթլիստէ, Վանտա, (Վանտա Էրմէնիլիր՝ Թիւրքլէր իլէ պիրլէշիլէր), իսթիլալ վէ իսեանլար զուհուրա կէլտի. հէր եէրտէ տաքէր՝ էհալի իլէ պիրլէշտի, վէ պու թէրթիպլի իսեանլարընն էօնիւնիւ ալմագ իչին, էմնիյէթի իթտիքլէրի ատաքիրի ուզագլարտան ճէլպ իթտիլեր։

Պու մէշրութիյէթ իսթիլալլարը՝ նա՞սըլ Բումէլիի Շահանէտէ պաշլամաերպ տա Անատօլուի Շահանէտէ պաշ կէօսթէրտի սիւալինի թապիի իսէճէքսինիզ։ Պունէն իյզահը բէք սատէ տիր։ Պիւթիւն մէմալիքի Օսմանիյէտէ, պիլխասսա Նէֆի իտիլմիշ օլանլար մարիֆէթիյէ բroբական իտիլմիշ տիր վէ պունլար, մէմիլէքէտէ գալան պաղը տօսթլարըյլա տահմի վէ կէրմի սուրէթտէ մուհապէրաթտա պուլունմըշլար տիր։ Իսմի, Անատոլյա 22,000 նուֆուս նէֆի իտիլմիշ իսի։ Պու գատար էհալիսին նէֆի իտիլմէսինտէն տօլայը նէ տէրէճէ իսօյնուտարղըզ հասրլ օլտուղընը հիւքմ իտէպիլիրսինիզ։ Պունլար, հէր եէրտէ, ագրապա, սէրպպա վէ միւնասէպաթ տահիպլէրի օլմալարըյլա, քեաֆֆէսինին տէ վաթանլարընա ավտէթինէ նէ տէրէճէ արզու օլունտըղը պէհանէ հաճէթ տէյիլ տիր։

Պունունլա պէրապէր Անատօլուտա իսթիլալ պաշա չըգարըլամամըշ տըր. չինքի օրալարտա մէսաֆէլէր վասի վէ չէհիրլէր եէկտիկէրինէն ղայէթ ուզագ օլտուղընտան, իճրաաթճա իթթիհատ հուսուլի իչին իթիլաֆ գապիլ օլամազ իսի։ Օրասը, իչէ բէք տէ միւսայիտ օլմայըպ. Էրմէնի վէ Ռիւրտ ճէմաաթլարընը պիրլիքտէ հարէքէթ իթտիրմէք միւշքիլ իսի։ Իսթիլալա մուգավէմէթ իթմէք վէ գանլը միւնազարար հուսուլէ կէթիրմէք իչին տէ տահմա միւթէասըպ տշիրէթլէր պուլունապիլիր իսի. նիհայէթ ուզագտան ուզաղա օրտու սէվգիյէ, իչին էօնիւ ալընապիլինիր իսի։

Հալպու քի Բումէլիի Օսմանիաէ շէհիրլէր պիրպիրինէ եագըն օլտուղընտան, իթիլաֆ վէ իթթիֆագ գօյայ իսի։ Վագտա օրատա սիւրկիւնլէր միգտարճա ազ իսիլէր, ֆագաթ զէմին, խուսուսիյէ Մանասթը վէ Սէլանիք՝ մագսէտէ ֆէվգէլատէ միւսայիտ իսի։ Պու պապտէ մուխպիրլէրիմտէն գաթի վէ միւքէմմէլ թաֆսիլաթ ալմըշըմ տըր։

Իչէր օ գատար մունթազամէն թէրթիպ վէ ֆիքրլեր օ աէրէճէ թանզիմ իսիլմիշ իսի քի, իսթիլալ էֆքեարընըն, պարութ տիւմանը կիպի սիւրաթլէ եաեըլամաղը տէրքեար իսի։ Էօյլէ տէ օլտու, վէ իլավէթէն պէհան իտէրիմ քի, էկէր Զաթը Շահանէ՝ թամ վագթընտա մուվաֆագաթ կէօսթէրմէէ իսի, Իսթանպօլ իզէրինէ եիւրիւնէճէք իսի։ Լաքին էֆքեարը իսթիլալքեարանէ՝ ճէզիրէթ իւլ Նէհրէյնէ գատար եաեըլմըշ տըր։ Պէնիմ բէք չօգ ահըպամ օրալարտա դաթլ իսիլմիշ, տիկէրլերի տէ հապսէ աթըլմըշ տըր։ Հէր թարաֆտա, էգճիւմէ Պաղտատա հապս օլունմըշ օլան բէք չօգ տօսթլարըմտան հէնուզ խապեր ալմատըմ։ Էկէր աէրպէսթ պրագրըմըշ օլսալար իսի, շիւպհէսիզ թէլէկրաֆ ալաճագ իսիմ։ Իճատ, աֆվը ումումինին՝ հագըգէթէն ումումի օլտուղը վէ հագըգէթէն իճրա իսիլսիկի ճաի սիւալ տըր։ Ֆագաթ մէմուլ իսէրիմ քի, Ատարազամ, իյլերինատէ բէք չօգ զապիթան պուլունան քեաֆֆէլի մահպուսալարըն տէրճայ սալը վէքիլմէսի իչին, իճապ իսէն էմրի իթա իյլէեճէք տիր։

(Տէվամի)

ՖԱԶԼԸ ՊԷՅԻՆ ՐՈՒՄ ԲԱԹՐԻԿԻՆԷ ՊԵՅԱՆԱԹԸ

Ռում բաթրիգիանէսինին ըէսմի զազէթասը օլան «Էկկէզիասթիքի Ակիթիա», ճումա ագշամը կէճ վագրթ աթիտէքի իլավէյի նէշր իթմիշ տիր.

«Պու կիւն Թագրիպա էօյլէ վագթընտա, պուրատա պուլունան «Օսմանլը Թէրագգը վէ Իթթիհատ ճէմիյէթի» նամընա Բաթրիգ էֆ.յի զիեարէթ իչին ճէմիյէթ ազասընտան Ֆազլը պէյ՝ բաթրիգխանէյէ կէլմիշ, բաթրիգ էֆ. Թարաֆընտան քէմալը մէմնունիյէթլէ գապուլ իտիլմիշ տիր։

«Ճէմիյէթին մուրախասը, Օրթօտօքսլարըն Ռէյիսի բուհանիսինէ սուրէթի ըէսմիէտ թէպլիղաթ իճրասըյլա, «Օսմանլը Թէրագգը վէ Իթթիհատ ճէմիյէթի»նին, ագլ ու հիքմէթլէ միւմթազ պուլունան Ֆաթիհ Սուլթան Մէհէմմէտ խանըն իթա վէ չանլը խալէֆլէրինին քեաֆֆէթէն գապուլ վէ թաստիգ իթտիքլէրի Ռում բաթրիգխանէսի իմթիհազլարընա զէրրէ գատար տօգունմայը հիչ պիր վագթտա խաթրընա կէթիրմէտիկինի պէեան իթմիշ տիր։ Ռէսմէն չու ճիհէթի տէ թէէմին իթտի քի, ճէմիյէթ, պու իմթիհազլարա գաթիէն գարըշամահաճաղը ճիհէթլէ, պու կիւնլէրտէ իչաէ վէ նէշր օլունան պէհանաթտան բաթրիգխանէնին էնտիչէ իտէճէք պիր սէպէպի եօգ տըր։ Իֆատէսինէ կէօրէ, պիր թագըմ էսասըզ չայեալար իւզէրինէ սուի թէֆէհհիւմ (թիւրիմացութիւն) հուսուլէ կէլմիշ իսէ տէ, պունտան պէօյլէ սուի թէֆէհհիւմ գալմատըղընտան, չայեաթը մէզքիւրէ պէր թարաֆ իտիլմիշ տիր։

«Բաթրիգ էֆ., սուրէթի միւնասիպտէ պէհանը թէշէքքիւր իթմիշ, վէ իլավէթէն՝ Ռում միլլէթինին, Գանունը Էսասիի վէ Գանունը Էսասի ահքեամընտան պուլունան վէ պու հուգուգ վէ իմթիհազլարա բիսայէթ իտէն հիւրրիյէթի մէսէրրէթլէ թէլագգը իյլէտիկինի սէօյլէմիշ, վէ Ռում միլլէթինին կէօսթէրտիկի մէպլէքի թէէննի վէ թէվագգըատան սօնրա իլէրի կէլէն սուի թէֆէհհիւմլէրին քեամըլէն զայիլ օլտուղընը, վէ տէվէրան իտէն չայեալար հասէպիյլէ թապիի օլան էնտիչէնին արթըգ գալմատըղընը կէօրտիւկիւնտէն մէմնունունը օլտուղընը տերմիեան իթմիշ տիր։

«Ֆազլը պէյ, պէհանաթը ըէսմիյէսինք թէքրար իլէ, բաթրիգ էֆ.տէն, ճէմիյէթի իլէ Բաթրիգխանէ արասընտաքի միւնասէպաթը հասէնէյի թագվիէյէ մէտար օլմագ, վէ ճէմիյէթի իլէ պիլա վասըթա վէ ըէսմէն միւնասէպաթտա պուլունմադիւզրէ, Ռումլարտան իքի զաթըն ինթիխապ վէ թայեինինի ըէճա իթմիշ, վէ Թիւրքիատա միւխթէլիֆ գավմլար պէյնինտէ ըէվապրթը ուխուվվէթքեարանէնին թագվիյէսի մագսէտիյէ, Ռում միւթէպէրանընտան պաղը զէվաթըն, կէրէք ճէմիյէթ ազասըյլա վէ կէրէք տիկէր գավմլար էֆրատը իլէ թաաթիի էֆքեար իտէրէք, միլլի պիր եէվմը մախսուս թէրթիպ իթմէլէրի, վէ պիրլիքտէ ճիվար մէսիրելէրտէն պիրինէ կիթմէլէրի արզուսընը կէօսթէրմիշ, վէ պու սայէտէ ումումէն իթիլաֆ մէվճուտ պուլունտըղընա պիր նիշանէ կէօսթէրիլէրէք, հէր տիւրլու սուի թէֆէհհիւմ վէ պիրուտէթին իզալէսինէ խըտմէթ իտիլէճէկինի իֆատէ իթմիշ տիր։»

ԹԷԱԶԻՐ

Ղազէթամիլլն մաքինաբ պօգուլմիշ օլմասը վէ թամիր իսիլմէքտէ պուլունմասըյլա, պիր գաշ սէֆա տըր քի, վագթընտա վէ մունթազամ սուրէթտէ թապ իսթիլէմէսիկինտէն տօպայը գարիինի քիրամլմըգլն ափվլարընը բէճա իսէրիկ։

ՏԱԼԻԹԻԷ

Տիւն կիճէ, Ճիւլուսը Հիւմայունա մախսուս օլան չէհրի ային, չէհրիմիզին հէր թարաֆընտա, բարլագ վէ սամիմի սուրէթտէ իճրա իսթիմիշ տիր։ — Տիւն, մանսուպ վէ մաազալ վիքէյա, վիզէրա, միշիրան վէ սաիր բիճալ հազարաթը Մապէյնի Հիւմայունա պիլ ազիմէ, տաիրէի Հիւմայունլարընը թէշրիֆ պուեուրմըշ օլան Զաթը հապրէթի Բատիշահի՝ սաաթ 4 1/2 տա ճիւմլէսինի պիրլիքտէ հուզուրլարընա գապալ պուեուրմըշլար արը։

Սաաթագամ Քեամիլ բաշա, վիքէյա նամընա արզը թէպրիքտաթ լիմանէք, Զաթը Շահանէ մանգուզլիէթի Անիկլէրինին քէնարլէրինէ թէպշիրիյէ պէրապէր, «Պաշլմա էմէլլերի՝ հիւմիլինին նոտլի սաաէթ վէ բէֆանընտան վէ միլլէթ ու միլլէթին իզաֆեսաբ գուվվէթ վէ թէրազգրընտան իպարէթ օլաուզընտան, պու խուսուստա վազիֆէսաբ օլանլարընը պու էմէլ սաիրէսինտէ չալըշմալարը» լիզումընը պէկան վէ իրատէ պուեուրմուշլար արը։

Միթէազգրպէն վիզէրա, միշիրան, իլլամա վէ բիճալը քիրամա այրը այրը խարաղը իսթիֆաթ իմմիշլէր տիր։

Բում բաթրիկինի, էրմէնի բաթրիկի գայմագամընը, էրմէնի-զաթոլիք բաթրիկինի, Պուլկարիան գարու քէթխիսասը, միէնիսիաթը մալիէ վէ սէմիր եօլ չիրքէթլէրի տիրէքթօրլարը տախի Մապէյնի Հիւմայունա ազիմէթլէ, արզը թէպրիք իյլէմիշլէր տիր։

Արզը թէպրիք իլլին Մապէյնէ կէօնտէրիլէն «Իթթիհատ վէ Թէրագգը ճէմիյէթիինին հէյէթի մախսուսէսինէ։ Զաթը հազրէթի Բատիշահի, «Մապսաար Հիւմայունլարը՝ մէշրութիյէթին պագարլը, միլլք ու միլլէթին սաաէթի օլաուզընը վէ ճիւմլէնին սաաագաթ վէ զայրէթինտէն հէք վէճնէ էմին վէ մանզուզ պուլունարգլարընը» պէկան վէ սէլամ Շահանէլէրինի պաշ մագէյնճի Նուրի պէյ վասրթարլը թէպլիղ իյլէմիշլէր տիր։

Տիւն, Շահզատէկեանտան Սիւլէյման, Ապտիւլ Մէճիտ վէ Վահան էֆէնտիլէր հազարաթը՝ հուզուրը Շահանէյէ գապալ պուլքուլուգ, եարըմ սաաթ գաաար միւյագաթ իմմիշլէր վէ ֆէվգէլաատէ մազհարը իսթիֆաթ օլմուշլար արը։

—Տէրսիմ թարաֆլարընտա Քիւրտլէրին՝ գաթլ, եաղմա վէ սաիրէ կիրի էլան պիր չօգ ֆէնալըգլար իճրա իմմէքտէ օլուուդլարը Պապը Ալիէ պիլմիրիմիշ օլմաղլէ, Քիւրտլէրէ գարշը թէսապիրի չէտիրէ իսթիհլազը՝ Հարպիէ ուղարէթինէ էմր գալանմըշ արը։—Զըմբշկիճագ գայմագամընը ազիյէ, եէրինէ պիր միւնասիպինին թայէինինէ գարար վէրիլմիշ տիր։

— Բաբա հազրէթլէրինին Տէրսաաադէթի Մանս. Սարսի ճէնապլէրինէ Լինճի բիւթպէսէն Մէճիտի նիշանը իհսան պույրուլմըշ արը։

—Պէյօղլը վէ Իւսկիւտար միւթէսարրըֆլըգլարը Իւնվանը բօլիս միւտիրիյէթինէ թանվիլ իսթիմիշ, վէ Պէյօղլը բօլիս միւտիրիյէթինէ՝ 7000 ղշ. մաաշլա, Իւսկիւտար միւթէսարրըֆը Ազմի վէ Իւսկիւտար բօլիս միւտիրիյէթինէ՝ 4000 ղշ. մաաշլա Մանքէմէի թիճարէթ ազա միւլազիմլէրինատէն Լութֆի պէյլէր թայէին գըլընմըշ արը։

—Տիւն ագշամ Պէյօղլունտա Թօգաթլեան կազինօսընտա Օսմանլը գօմիթէսի թարաֆընտան զազէթա սահիպի իմմէթեազլարընա միւքէմմէլ պիր վիեաֆէթ վէրիլմիշ, վէ նուրթգլար իրաա օլունմըշ արը։

—Բազար իրմէսի կիւնքի մէճլիսի վիքէյատա, Շուրաի ասվէլէթին վէ Բուսումաթ էմանէթինին թէնսիգաթըյա իշթիրակ իսթիմիշ, վէ Գանունը էսասիյէ մախսուս օլարագ իսմալ օլունան միսալեալար թէտգիգ օլունմըշ արը։

—Հիճազ ասմիր եօլու ինշաաթ նազրը Քեազիմ բաշա՝ Հիճազ վալիլիկինէ, Ճէզաիրը Պահրը Սէֆիտ վալիսի Նազրմ բաշա՝ Պէյրութ վալիլիկինէ թայէին, Ճէզաիրի Պահրը Սէֆիտ վալիի սապրգը Էքրէմ պէյ իրգա, Խարիճէ նէզարէթի մէմուրլարընտան Պագը պէյ՝ Զէթինէ սէֆարէթինէ, Սիվաս վիլայէթի մէքթուպճրը Էսատ պէյ՝ Մէրսին միւթէսարրըֆլըգընա, Կալաց չէհպէնտէրի Աղարան էֆ՝ Պէյիրատ սէֆարէթինէ թայէին օլունմըշլար արը։

—Բարիզ սէֆիրի ճէտիտի Նաում քաշա՝ բազար իրմէսի կիւնիւ մահէլլի մէմուրիյէթինէ ազիմէթ իմմիշ արը։

—Եունան ֆիլօսը էվվէլքի կիւն իզմիրէ վասլ օլմուշ, վէ իհթիրամաթլէ գապալ իսթիմիշ արը։ Աղ սանրա Մէճիտիէ, Անթապ վէ Թասօս նամ Օսմանլը գըրիվլարը մէղքիւբ լիմանա մուվասալէթ իմմիշլէր տիր։

—Իսկիսարտա պիր չօգ չէվիկէր վէ տէրվիշլէր՝ Խուտայի ճամիսինտէ թօպլանարագ, Գանունը էսասիյէ սաաագաթ եէմինի իյգա իմմիշլէր տիր։

—Իթթիֆագ զազէթասընդն պէհանընա կէօրէ, Քիւրտիսթանտա էֆքեարը ումումիյէ թահրիգ օլունմըշ իսէ ատ, հէր կէօնա ուշզանսուզլուգընդն էօնիւնիւ ալմագ իշին հիքմէթ գուվվէյը լազըմկէյ մալիք տիր։

—Շահզատէ Ահմէտ վէ Սէլիմ էֆ։էր ճումա կիւնիւ Ֆանիէ կիւսէրէք, հարիզէսէկեանա քարա թէվվի իյլէմիշլէր տիր։

— Պրուսայա կէօնտէրիլմիշ օլան պիր թապուր սուաքիրի Շահանէ՝ Տէրսաաադէթէ սվատէթ իյլէմիշ տիր։

—Ամանիա սէֆիրինին էսնաի զայպուսպէթինտէ վէքեալէթ իսէն Ամանիանդն Պիւքրէշ սէֆիրի Մ. Քիսէրլէն Վախթէր՝ ճումա իրթէսի կիւնիւ մահէլլի մէմուրիյէթինէ կիթմիշ տիր։

—Օրման վէ Մատէն նէզարէթինին սէօրսիւնճիւ չիպէսի միֆէթթիշի Վահան պէյ Սիւրէնեան ազ իսթիմիշ տիր։

—Զաթը Շահանէնին, քէնտի խուսուսի իշլէրինէ գօմիթէնին իթիրաթ սէրէճէ զարրյմասընտան սրգրլարագ, էսկի ռէժիմին թէպտիլինտէն սօլայը թէկսսիբ իմմիսկինին, իսարէի մէղքիւրէնին իպգասը մուհիմմիլ օլաուզունը, սէվրը սապրգ թարաֆկիրլէրի նէ գատար աղ օլսալար։ Զաթը Շահանէյի օ եօլտա թէշվիգատէն կէրի սուրմահաճագլարընը՝ Բարիզին Մաթէն զազէթասը հազմը օլաուզընտան, զօմիթէնին մէրքէզը իսարէսի օլան Սէլանիքաէ չրգան «Իթթիհատ վէ Թէրագգը» զազէթասը, Մաթէնին մէղքիւր նէշրիեաթընա վէրիլիկ ճէվապընտա, Գօմիթէնին Բատիշահա հիրմէթ իմմիշ օլաուզունը վէ տայիմա հիրմէթ իսէճէկինի, անճագ Բատիշահրն էթրաֆընտա պուլունան վէ օթուզ իւչ սէնէտէն պէրու քէնտիսի իկէ միլլէթ պէյնինէ պիր կիրասագ ալմըշ օլան էշիասը թէպեիտ իսէրէք։ վէ պունլարը բէնիչէի սասլէթ թէսլիմ իյլէյէրէք, սէրայը թէմիզլէմիշ օլաուզընը, վէ տէվրը իսթիպատանը իպգասը իհթիմալէն օլաուզընա կէլինճէ, իսարէի մէշրութա՝ զայէթ գավի էսաս իշլէրինէ պինա իսիլմիշ օլաուզընտան, օ եօլտա պիր իհթիմալ հազգընտա գօրգուվմասընդընը, վէ անվրը սապրգ թարաֆկիրլէրի սէ բէք ազ քէսան օլմալարըյլա, էօյլէ պիր չէյէ թէշէպպիս իսէմէեճէքլէրինի, հաթթա պունլարտան բէք չօգլարընդն եէնի բէժիմի աչրգտան աչրգա՝ գապուլէ մէյեալ օլաուգլարընը պէեան իյէմիշ տիր։

—Զաթը Շահանէնին՝ մէմալիքի Օսմանիյէտէ պիր սէյեահաթ իճրա իսէրէք, պաշլըճա Սէլանիք վէ Իզմիր չէհիրլէրինի զիեարէթ իսէճէկինի «Ժուրնալ տը Սալոնիք» բիվանէթ իսթեօր։

—Զաթը հազրէթը Բատիշահինին, քէնտի ագրաապասը օլան Շահզատէլէրի գապուլ իյլէտիկի հավատիսինի «Սապան» թէքզիպ իսթեօր։ Վագտա պու չահզատէլէրին պազրը Լէյլէի Միրաճ միհնասիպէթիյլէ արզը թէմէնիեաթ զըմբնտամապէնի կիթմիշլէր իսէ ատ, Զաթը Շահանէ անլէրի գապուլ իթմէմիշ, վէ եալընըզ մայէթ մէմուրլարընտան պիրի վասրթարյա սէլամլարընը թէպլիղ իթթիրմիշ տիր։

—Հարպիէ նազրը վէքիլի Օսման Նիզամի բաշանընդ՝ Պէրլին սէֆարէթինէ, Բօմա սէֆիրի Բէյան բաշանընդ՝ Վիէննա սէֆարէթինէ վէ էլեէվմ Տէրսաաադէթ պուլունան Պրիսէլ սէֆիրի Ապտ իլլ Հագգ Համիտ պէյին՝ Բօմա սէֆարէթինէ թայէին օլունանճագլարը մուհագգագ տատ օլունտուեօր։

—Մաթթուսաթը ասխիրիէ միւտիրի Քէմալ պէյ ազլ օլունմըշ, վէ եէրինէ Խարիճիէ թէպտիյէթ գալէմի միւտիր մուավինի Թէվֆիգ պէյ թայէին գըլընմըշ արը։

—Հիճազ ասմիր եօլը իշին թարաֆը Շահանէտէն էվվէլճէ իհտա պույրուլմըշ օլան 5000 լիրանընդ հիշ պիր եէրտէ գայտը պուլունմատըգընը «Իգտամ» եազմըշ արը։

—Շու էնտատէ քեաֆֆէյի նէզարէթ վէ տահրեէլէրին թէնսիգաթըյա իշթիգալ իսթիմէքտէ տիր։

—Օրման, Մատէն վէ Զիրաաթ նէզարէթինատ պա գօնթրաթօ պուլընան էճնէպլէր հազգընտա գօնթրաթօլարընդն իսթամընտա լիզումընա կէօրէ գարար վէրիլճէքտէ տիր։

—Թէճհիզաթը ասքէրիյէ նէզարէթի լազվ իսթիմիշ վէ վազիֆէսի՝ Մալիէ նէզարէթինէ իհալէ օլունմըշ արը։

—Իթթիհատ վէ Թէրագգը ճէմիյէթինին թահրը հիմայէսինատ Օսմանլը թիճարընտան մուրէքքէպ քիչատ օլունան իեանէի մուլիէյէ Շահզատէ Մէհէմմէտ Սէլիմ էֆ։ 4-500 լիրալըգ մուրասսա պիր սիկարա գութուսը վէ քէրիմէսի Նէմիգա սուլթան՝ մուրասսա այ չէքլինատէ պիր զըյմէթատար պրոչ իհտա վէ իրսալ իթմիշլէր տիր։

—Տէվրը իսթիպատանը զուլմ ու թէատիսինէ տայանամայարագ ֆրանսայա իլթիճա իմմիշ վէ վախանը ուղրունտա ֆէտայը հայաթ իյլեմիշ օլան Տամատ Մահմուտ քաշանընդ պագրյէյի ճէսէտի, պու կիւն, պէօյիւք մախսուս Սապահէտտին պէյ մարիֆէթիյլէ Սէնէկալ վաքուրլյա Տէրսաաադէթէ կէթիրիլէճէկինատէն Թիւրք, էրմէնի վէ Բում էվլատը վաթանը վաքուրլար վէ սաիրէ իլէ իսթիգալէ կիտէճէքլէր։ վէ ըրսիթը՝ իւզերինատ պուլունաճագ ասաքիրի Շահանէ թարաֆընտան տախի իհթիրամաթը լազըմ իյգա գըլընաճագ տըր։ Անճագ վաքուր, կէճ վասլ օլաճաղընտան, ճէնազէ, իրթէսի կիւն սաաթ 3ատէ, թէքրիմաթը լազըմ իլէ էյուպէ նազ իլէ թիւրպէի մախսուսէսինատ ատֆն իսիլճէք տիր։

—Ֆաթին հարիզէսէկեանը իշին Իթալիա գրալը թարաֆընտան 25,000 ֆր. իհանէ վէ այնի վագթտա պիր թէլէկրաֆնամէ կէօնտէրիլմիշ օլմաղլէ, Սէրայատան գրալը մուշարիէյէ պա թէլէկրաֆ պէկանը թէշէքքիւր իսիրմիշ տիր։

—Ավսթրիա իմբէրաթօրը թարաֆընտան տախի մէղքիւր հարիզէսէկեան իշին 15,000 զարբն իհանէ կէօնտէրմիշ տիր։— Ավսթրիատա պու մագսէլէ թօքլանմըշ օլան 4000 զուբօն իհանէ Տէրսաաադէթի Ավսթրիա սէֆիրի մարիֆէթիյլէ իհանէ գօմիսիոնընա թէպլիմ իսիրմիշ տիր։

—Տէօրթինճի օրաու գօմանտանը միւշիր Զէքի բաշա, Թրապիզոն թաբիզիյէ Տէրսաաադէթէ կէլմէք իւզրէ եօլա չըգմըշ արը։

—Խապինէի Խասա նազրը Սապրզ Յովհաննէս բաշանընդ իսթիֆասը գապուլ օլունմամըշ արը։

—Շիրքէթի Խայրիէնին հիսէտարան մէճլիսի, էվվէլքի կիւն Նաֆիա նազրը Նորասուանկեան Գաբրիէլ էֆ։նին թահթը բիհասէթինատ իճթիմա իմմիշ, վէ Բէյճա պէյի՝ Իսարէ մէճլիսի բիհասէթինէ, Հիքմէթ վէ Նուհ պէյլէրի, Արտաշէս Հիրմիզ վէ Նուսուֆեան Յովսէփ էֆ։լէրի ազալըգա ինթիխապ իյլէմիշ տիր։

—Զապթիէ Նէզարէթինին էմրի մուճիպինճէ, էվվէլքի կիճէսէն իթթիգաբէն, կէրէք սէվարի հիքմէթատ վէ կէրէք սաիր մահէլլէրատ պուլունան բոլու մէմուրլարը, Հարպիէ նէզարէթինատէն թախսիս օլունան ասքէրլէր իլէ սէվրիէ գալլարը թէճքի իսէրէք, սապահա գատար մահէլլէլէրի կէզմէքտէ տիրլէր։

ՕՍՄԱՆԼԸ ՊԱՆԴԱՐ ԻԼԱՆԼԱՐԸ

Եիւզէ 4 ֆայիզի Գօնսօլիսէ Օսմանլը թանվիլաթընդն 1/14 Սեպտ. 1908 թարիխինատ միւտաէթի իսթամ պուլամագ օլան 37 Ն.ը զուբօնը իլէ 1/14 Օգտ. 1908 թարիխինատ վուգու պուլան քէրիսէսէ ամօրթի օլան էսնամը պէտէլլերի, կէլէճէք 1/14 Սեպտ. թարիխինատէն իթիբարէն, բազարատան մասատա հէր կիւն, էյլէսէն էվվէլ ալաֆ, սաաթ 10 տան էօյլէսէն սօնրա սաաթ 2 1/2ա վէ ճումա կիւնլերի տէ էօյլէսէն էվվէլ ալաֆ. սաաթ 10 տան էօյլէյէ գատար Գալաթատա Օսմանլը պանդասընդն կիչէսինատ թէսվիէ օլունճագ տըր։

Սըրա նումէրօլը պօրարօլարըլա պիրլիթատ օլան գաբանդար իլէ ամօրթի օլան թանվիլաթա մուգապիլ համիլլերէ պիր մագպուս սէնէսի վէրիլէճէք վէ պու սէնէտէ 10 կիւն սօնրա Գալաթատա մէղքիւր պանդանընդն վէզնէսինէ ինդիրագ օլունարագ, պէտէլի ալընաճագ տըր։

Տէրսաաադէթ 29 Օգտ. 1908

*** Եիւզէ 4 ֆայիզի Օսմանլը Գօնսօլիսէսինին 1902 Սեպտ. 1/14ատ վատէսի հէլուլ իմմիշ օլան 25 Ն.ը թանվիլաթը գաբօնդարը իլէ 1893 Օգտ. 11/4ատ Ղնճի գաբաաա ամօրթի օլան թանվիլաթ՝ էօնիւմիզատէքի բուսի Օգտ. 31 վէ էֆրէնճի Սեպտ. 13էէ գատար թագսիմ օլունմատըգլարը հալատ քէէնիէմեէքիւն սատա օլունճաղը՝ թանվիլաթը մէղքիւրէ համիլլերինէ իլան օլունուր։

Տէրսաաադէթ, 18 Օգտ. 1908

ԳՈՒԼԱԹԱ ՊՕՐՍԱԿԸ

	Ղշ.	Բբ.
Թէվֆիգ իսիրմիշ Էսն. ատ.	103	2
Բուսմէլի չըմէնտաֆէրի Ֆր.	173	1/2
Օսմ. Սիկրթ. չիրքէթի Լ. Օ.	4	
Տէրիս. Թրամվայ գաբ.	7	80
» » թանվ ֆր.	473	
Ռէսի	19	30
Տէրսաաադէթ Բրիսթրմ	434	
Տէրգօղ	290	
Անատօլը չըմէնտաֆէրի գաբ.	15	15
» » թան.	523	
Քրէսի Ֆօնսիէ Էֆիրսիէն Ա.	283	
» » » Բ.	247	50

ԱԳՋԷՆԷՐԻՆ ԳԻՆԵԱԹԸ

Օսմ. լիրասը 100 ղշ. տան	Ղշ.	Բբ.
Պէեազ մէճիտիյէ ֆարդը	107	26
Մէթալիք	101	20,
Բօղ	92	
Ֆրանսզ ալթունը	87	14
Ռուսիկիզ լիրասը	109	28
Գըրմիզ	50	
Բուսպի քեսպրա	8	67

Սահիպը իմքիեազ վէ տէսուլը զազէթա
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՕԼԱՃԵԱՆ

ԻՏԱԲԷԽԱՆԷ
Պէյօղլուճա, Թագսիմ ճաատէսիսնէ Ն. 66